

Reseñas • Reseñas • Reseñas • Reseñas

CASSANY, DANIEL.

L'art de fer classe (segons un lingüista)

Barcelona: Anagrama, 2021.

Escriure una ressenya és en si mateix un exercici metadiscursiu, però encara ho és més si l'està ressenyant un llibre de Daniel Cassany. Haurem de tindre cura amb

els paràgrafs i organitzar les idees amb un llenguatge econòmic i àgil. *La cuina de l'escriptura* (Empúries, 1993) ha estat el llibre de capçalera de molts professors universitaris i d'adults que necessitaven fer entendre als seus alumnes que escriure bé va molt més enllà de l'ortografia i de la gramàtica.

Potser ara estiga més clar, però a començament dels anys noranta, la visió preclara sobre l'enfocament discursiu que Cassany ofería fou capaç, en el context català i espanyol, de marcar uns solcs ben rectes i consistents, unes guies a través de les quals canalitzar les idees i els arguments dels estudiants de llengües, especialment en el context d'ensenyament en adults.

Cassany, juntament amb altres com Maria Teresa Serafini, van assentar les bases de l'escriptura neta, accessible i no gratuïtament enrevessada. Ens feren un gran favor als lectors. A pesar d'això, encara queda

qui està orgullós d'elaborar textos massa densos, caòtics i que fan perdre el temps, perquè consideren que així marquen una barrera d'estatus intel·lectual. Després d'elaborar textos pràctics sobre com escriure bé en paper, com a bon saurí de les tendències comunicatives naixents i preocupat per com ensenyar a escriure i a comprendre, Cassany es fixà en les noves pràctiques comunicatives en internet. Per un costat, amb *Rere les línies. Sobre la lectura contemporània* (Empúries, 2006) i després amb *En línia, llegir i escriure en xarxa* (Graó, 2011). En *L'art de fer classe* (Anagrama, 2021), Daniel Cassany recull experiències i reflexions personals com a docent amb el seu estil de redacció lleuger i amè. A pesar que és i ha sigut professor de llengües i de didàctica de les llengües en adults, el llibre pot ser suggeridor per a docents de tots els nivells que tinguen un compromís amb l'ensenyament de llengües (que haurien de ser tots). Com sol passar amb els llibres de Cassany, les reflexions són tan evidents que algunes poden semblar obvietats. Així i tot, és la manera d'expressar-les la que les fa semblar-ho. Sovint tenim boscos evidents davant però els arbres ens els tapen.

En aquest llibre, hi fa aflorar el bosc que és l'aula, amb tots els elements ambientals que la componen (la portada ens remet a l'element arbore reticular). Va descrivint-los des de l'experiència personal de llargs anys, però sense dogmatitzar, com quan diu que l'aula és un espai complex on passen moltes coses que no sempre veiem (p. 11). El lector

va trobant-se amb certes frases lapidàries, a manera d'eslògans publicitaris. Veritats tòtemiques que esperem que influeixen en l'exercici del docent de llengua.

En aquest sentit, a continuació, resseguirem algunes de les idees més iridescents del llibre. El docent hauria de parlar menys del 25% del temps de la classe (p. 25). Per descomptat, no és necessari preocupar-se si traduí alguna expressió o si ocasionalment parlem amb els alumnes en un altre idioma, comparant amb dues o més llengües. Segons Cassany, a l'aula hauríem de comportar-nos com al carrer, on el canvi de codi en interaccions reals és constant (p. 27). L'enfocament comunicatiu va bandejar a la traducció de l'aula durant llarg temps però ja és hora de superar aquest prejudici i de poder servir la traducció com una eina més dins de l'aula plurilingüe (p. 29).

En diversos punts del llibre, s'hi parla de la importància del treball amb l'esborrany. Des de la idea de donar importància al treball de les fases intermèdies de l'elaboració d'un text, recomana l'elaboració d'un portafolio (p. 116) en el qual arregar els esborranys dels textos que es van elaborant, per a poder ser explotats posteriorment per a la millora dels textos finals. "L'alumne té dret a aprendre de la manera que vulgui. Tampoc hi ha dades que indiquin que un mètode és més fiable que un altre" (p. 44). Per això és important dedicar-se a aquells alumnes que encara no tenen cap estratègia d'aprenentatge consolidada i deixar que els que ja la tenen s'organitzen fora de l'aula com preferesquen.

Quant al treball cooperatiu, Cassany posa l'accent en la distinció entre grup i equip, decantant-se clarament pels beneficis del segon sistema (p. 55). Arriba a afirmar que cal entrenar equips d'alumnes

formats amb la màxima heterogeneïtat (p. 57). Així, s'hi poden dur a terme tasques cooperatives de co-construcció del coneixement com el trencaclosques literari (p. 62). Es tracta de traslladar la cooperació a contextos d'aula tal com ja la fem servir en internet amb la cultura *crowd*. En aquest context, els videotutorials s'estan convertint en un gènere didàctic de referència, nascut espontàniament com a superació del manual d'instruccions i usat molt lluny de l'aula, però clau en l'aprenentatge dels estudiants autònoms.

D'altra banda, Cassany denuncia el tabú de la majoria de docents pel fet que companys ens vegem fent classe (p. 74). A més, dona importància a la reflexió sobre les instruccions d'aula afirmant que són un gènere discursiu particular a què s'ha de parar atenció (p. 80). Coincidim que les instruccions del docent no han de ser disperses ni massa pesades i han de treballar-se des de la competència discursiva del docent, model de referència dels alumnes.

Quant al comportament del docent, Cassany afirma sense embuts que no li agraden "els mestres que s'amaguen rere la taula, que s'estan quiets durant tota la classe o que no s'allunyen de la pissarra (p. 87). A més, considera essencial el somriure com a mecanisme d'interacció empàtica amb els alumnes (p. 94). Hem trobat que algunes de les idees bàsiques sobre la comunicació a l'aula són impossibles d'aplicar amb l'ús de la carasseta.

Quant a la pregunta de quan canviar d'activitat a l'aula, Cassany (p. 89) considera que la mesura més adequada és tallar la tasca quan hi haja acabat la majoria (un 60-70% dels alumnes); considera un error esperar que tots acaben perquè molts poden estar avorrint-se. Tampoc veu clara

l'opció de posar treball extra als alumnes que acaben abans perquè podria considerar-se com una manera de desincentivar-ne l'esforç.

L'autor s'hi atreueix amb un dels seus característics decàlegs (p. 99) quant als codis no verbals en la pantalla en un moment d'urgència en què és necessari establir els codis en el nou context generalitzat de la videoclasse. El que Cassany té clar (p. 156) és que, "si enraonem més a través de l'ordinador, haurem d'aprendre a posar-nos-hi bé". Ací entren en joc la competència digital, la capacitat multitasca i altres codis audiovisuals, verbals i no verbals propis del gènere discursiu videoconferència. Segons Cassany (p. 157), ens trobem enfront d'una nova (o segona) oralitat.

En el capítol sis (p. 102), s'afirma que la tecnologia és una arma de distracció massiva. L'autocontrol en l'ús de la tecnologia és només una de les decisions digitals enunciades per Cassany; ens trobem davant d'una decisió que variarà molt segons el context d'aprenentatge.

Al final del sisé capítol, Cassany posa el focus en les dades massives per ajustar l'ensenyament a les necessitats específiques dels estudiants. D'una manera semblant a com els usen els analistes de mercat o els *community managers*, algun dia les aules virtuals permetran analitzar al detall el comportament dels estudiants enfront d'estímulos diferents. Amb l'acumulació de dades massives d'alumnes, es podrà observar clarament quins recursos funcionen i quins no. YouTube, Instagram, Twitter o Twitch, canals en els quals alguns docents de llengües ja assagem actuacions didàctiques, permeten millors anàlisis de dades que Moodle a nivell usuari.

En els capítols setè i vuitè, hi destaquen algunes curiositats sobre la lectoescriptura com per exemple que escotar i llegir és el que fem més vegades al llarg de la vida; som molt més receptors que emissors (p. 121); o bé que, segons els especialistes, redactar un text de dues fulles (coherent, cohesionat i adequat) és tan complicat com dur la comptabilitat d'una botiga, com coreografiar un ball o com dissenyar els plànols d'una caseta. No obstant això, ningú no espera que un graduat de setze anys pugui fer aquestes altres tasques (p. 160).

En el setè capítol, hi apareixen tics dels seus estudis previs com els ja esmentats *Rere les línies* i *En línia*. D'una banda, donant importància a educar en la lectura des de diferents profunditats i direccions; de l'altra, fent explícit el poder de la paraula com a eina fonamental de dominació en un món de pau democràtica (p. 126). És necessari ensenyar a ser lectors crítics (també als adults, si no ho són ja); especialment quant a les lectures hipertextuals.

El professor de llengües hauria de reconèixer les seues limitacions i empatitzar així amb l'alumne, com quan Casany afirma sense reserves que a vegades li costa entendre algun parlant en la seua llengua" (p. 128). Cal tombar el mite del professor omniscient. És valuós que un autor del prestigi de Cassany no dubte a asseverar qüestions sense prejudicis com ara que els mestres i familiars preocupats pels efectes nocius de l'ús de les xarxes socials virtuals en l'ortografia hi estan equivocats (p. 170), que no tenen raó; l'escrit informal de les xarxes socials es detecta com una forma col·loquial, semiprivada i espontània però no per això perjudicial per a l'escriptura formal.

La lectura de *L'art de fer classe* ratifica la idea que pocs investigadors aconsegueixen il·lustrar el context d'aula de llengües de manera tan lògica, precisa i accessible com Daniel Cassany. En un món com aquest on el temps de lectura és limitat, cal triar bé en quines lectures invertim el temps. Llegir un text de Cassany és garantia de no estar perdent el temps.

Aina Monferrer Palmer
Universitat de València (Espanya)
aina.monferrer@uv.es